

בס"ד, ח' ניסן התשפ"ו

מנחות ע"ד – כהן חוטא שמקריב את מנחתו, יתרון המזבח והכהנים, ונתינת שמן במנחות

שאלות:

1. רפי כהן נשבע לשקר שהוא לא יודע עדות, האם הוא יכול להקריב את מנחת החוטא של עצמו?

כהן המקריב את מנחתו

בדף הקודם ראינו ש**חכמים** למדו מהפסוק "וְהִיְתָה לְכֹהֵן כְּמִנְחָה" שנאמר לגבי מנחת חוטא, שכהן יכול לעבוד ולהקריב את מנחת החוטא של עצמו. הכוונה היא שהמנחה תהיה לכהן כמו מנחת נדבה של עצמו, שהוא יכול להקריב אותה בעצמו.

הגמרא מקשה למה צריך את הפסוק הזה כדי ללמד שכהן יכול להקריב את הקרבנות שלו? הרי יש לימוד שכהן בא ומקריב את הקרבנות שלו בכל עת ובכל שעה שירצה מהפסוק: "וּבָא בְּכָל־אֹתָּוּת נִפְשׁוֹ... וְשִׁרְתִּי". הגמרא מתרצת שאם היינו לומדים רק מהפסוק ההוא, היינו חושבים שהדבר נכון רק לגבי קרבן שלא בא על חטא (כמו מנחת נדבה), אבל לגבי קרבן שבא על חטא היינו אומרים שלא.

הגמרא מקשה שוב: הרי כתוב "וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָה בְּחֻטְאָהּ בְּשֹׁגְגָה". בפסוק הזה לא מחריגים את הכהן, וזה אומר שכהן יכול לכפר על הנפש השוגגת שלו עצמו. לכן התשובה היא שאם היינו לומדים רק מהפסוק ההוא, היינו חושבים שהדבר נכון רק בחטא שנעשה בשוגג, אבל בחטא שנעשה במזיד היינו חושבים שלא. לכן הפסוק "וְהִיְתָה לְכֹהֵן כְּמִנְחָה" בא ללמד שהכהן עובד בקרבנו בעצמו גם כשהוא בא על חטא במזיד. ומדובר על "שבועת העדות" (כשאדם נשבע לשקר שהוא לא יודע עדות), שבה הדין הוא כמזיד.

2. יוסי כהן ביקש לטאטא, שיירי מנחה מרצפת העזרה, האם הוא נהג נכון?

שיירי מנחת חוטא כהן

○ ראינו במשנתנו את דעת רבי שמעון, שקומץ של מנחת חוטא של כהן קרב לעצמו והשייריים קרבים לעצמם על המזבח. הברייתא בגמרא מביאה עכשיו מחלוקת בין רבי שמעון לבנו רבי אלעזר.

▪ בית הדשן: רבי אלעזר ברבי שמעון אומר שהקומץ קרב לעצמו, אבל השיריים מתפזרים על "בית הדשן". רבי יוחנן התלבט על איזה בית הדשן מדובר: האם הכוונה לבית הדשן שהוא ה"תפוח" (ערימת האפר) שצוברים מגחלים שעל גבי המזבח, שבסופו של דבר מפונה לבית הדשן מחוץ למחנה? או שהכוונה למקום שמשליכים בו את תרומת הדשן בכל יום, שנמצא בצד המזרחי של הכבש על הרצפה של העזרה ושם הדשן נבלע באדמה. אם זה על המזבח, אז לכאורה אין מחלוקת בין רבי שמעון לבנו (כי שניהם מסכימים שזה קרב על המזבח). ואם מקריבים את זה על הרצפה של העזרה – לא מצאנו דבר כזה בשאר הקרבנות.

- **רבי אבא** הציע שאולי לא מקטירים את השיריים על רצפת העזרה, אלא פשוט מפזרים אותם במקום תרומת הדשן כדי שילכו לאיבוד. על ההצעה הזו לגלגו בני הישיבה על **רבי אבא**, כי הם חשבו שלא ייתכן שדבר קדוש ילך ישר לאיבוד.
- הגמרא מביאה מקור שמסביר כמו **רבי אבא**, ששיירי המנחה של הכהן שחטא אכן מתפזרים על הרצפה לאיבוד. **אביו של רבין** שנה ברייתא על הפסוק: "וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֵאָכֵל". הברייתא אומרת שיש כאן "היקש" (השוואה) בין כל מנחות הכהנים (נדבה וחוטא) לעניין אכילה בלבד – ששתיהן לא נאכלות, אבל לא לעניין ההקטרה. לכן מנחת החוטא מתפזרת על בית הדשן. (רש"י)
- הפסוק הקודם מדבר על מנחת חביתין של כהן גדול, שצריכה להיות מוקטרת כולה. **ואב"י** ו**רבא** נחלקו איך בדיוק מפסקים את הפסוק ולומדים את ההיקש מהפסוק על ההבדל בהקטרה בין מנחת נדבה למנחת חוטא:
  - **אב"י אומר**: שהמילים "לא תֵאָכֵל" מתייחסות למנחת החוטא שכלולה בביטוי "כל מנחת כהן", והמילים "כְּלִיל תְּהִיָּה" מתייחסות למנחת נדבתו – שתהיה כולה נקטרת כמו מנחת חביתין של הפסוק הקודם. מכיוון שבפסוק כלולים שני סוגי המנחות, משווים ביניהן לעניין זה ששתיהן לא נאכלות.
  - **רבא** מקשה על **אב"י**: איך אפשר לחתוך ככה כביכול בסכין את הפסוק ולשייך את המילים "לא תֵאָכֵל" מסוף הפסוק להתחלת הפסוק? לכן **רבא** מפרש: שהביטוי "וכל מנחת כהן" כולל גם נדבה וגם חטא, ושתייהן הושוו למנחת החביתין בזה ששתיהן לא נאכלות. המילים "כְּלִיל תְּהִיָּה" מדברות רק על מנחת נדבה שהשוותה לגמרי למנחת החביתין (ולכן מוקטרת כולה), והמילים "לא תֵאָכֵל" מדברות על מנחת החוטא שהשוותה רק לעניין האכילה (שהיא אסורה), אבל לא לעניין ההקטרה (ולכן היא הולכת לאיבוד).
- הגמרא **מבררת** למה אנחנו בוחרים להשוות דווקא את מנחת הנדבה למנחת החביתין ולא את מנחת החוטא. הסיבה היא שמנחת הנדבה דומה ביותר מאפיינים למנחת החביתין: היא תדירה (באה בכל זמן), היא לא באה על חטא, והריח שלה טוב יותר בגלל השמן והלבונה.
- והגמרא **שואלת** מה **חכמים**, שחולקים על **רבי שמעון** וסוברים שמנחת חוטא של כהן לא נקמצת אלא כולה כליל כמו מנחת נדבתו, לומדים מהפסוק הזה? והתשובה היא שהם לומדים בגזירה שווה של המילה "כְּלִיל" (שנאמרה גם בחביתין וגם במנחת כהן) שיש להעביר את הדינים מאחת לשנייה: כמו שבחביתין היא מוקטרת כולה ("כְּלִיל תִּקְטָר"), ככה גם במנחת כהן. וכמו שבמנחת כהן יש איסור לאכול אותה, ככה גם בחביתין יש איסור לאכול אותה.
- **אכילת אימורים**: בהקשר לאיסור האכילה, **רבינא** שאל: מה הדין של כהן שאוכל מה"אימורים" (חלקי הקרבן שמוקטרים על המזבח)? הוא לא הסתפק בזה שהכהן עובר על איסור "זרות" (כי הוא נחשב זר לגבי החלקים האלה), אלא הוא שאל אם הכהן עובר גם על הלאו של "כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֵאָכֵל". **רב אהרן** ענה לו והביא ברייתא בשם **רבי אלעזר**, שכל דבר בקודש שדינו להיות "כליל" (להישרק כולו), התורה נתנה עליו איסור "לא תעשה" למי שאוכל אותו. לכן הכהן עובר גם על הלאו הזה.

3. ששון הביא יין למקדש, האם מוזגים אותו לאש המזבח?

יתרון המזבח ויתרון הכהנים (משנה וגמרא)

- יתרון המזבח: המשנה אומרת שיש סוגי מנחות שניתנים כולם למזבח ולכהנים אין בהם שום חלק: מנחת כהנים, מנחת חביתין ומנחת נסכים. "בזו יפה כוח המזבח מכוח הכהנים". לעומת זאת, יש מנחות שניתנות כולן לכהנים, ולמזבח אין בהן שום חלק: שתי הלחם (בשבועות) ולחם הפנים. במקרים האלו "בזו יפה כוח הכהנים מכוח המזבח".
- הגמרא מבררת את יתרון המזבח ושואלת למה לא הזכירו ברשימה הזאת גם את קרבן העולה? שכולו למזבח. ועונה שהעור של הבהמה ניתן לכהנים, והמזבח לא מקבל את הכל.
  - עולת העוף: הגמרא שואלת למה היא לא ברשימה, והתשובה היא שיש בה את המוֹרָאָה והנוֹצָה (המראה היא הזפק – שקית באזור הצוואר שמרככת את האוכל, והנוצה מחוברת אליה מבחוץ). הכהנים אמנם לא מקבלים אותם, אבל הם מושלכים לבית הדשן שמימין לכבש והולכים לאיבוד, ולכן הם לא נחשבים כחלק שעולה למזבח.
  - נסכי יין: לא מוקטרים על האש אלא יורדים לשיִיתין (חללים מתחת למזבח), ולכן הם לא נחשבים כקרבים למזבח ("לאישים").
  - הגמרא מבררת מה הכוונה בביטוי "דווקא בזה כוח המזבח יפה"? התשובה היא שזה ממעט מדעת שמואל, שסובר שמי שמתנדב יין מביא אותו ומזלף אותו על גבי האש. המשנה מלמדת שיין הולך לשיִיתין ולא לאש. מצד שני, המשנה מסייעת לשמואל בדין אחר, מאחר שהיא לא הזכירה שמן ברשימת הדברים ששייכים למזבח כשמואל שסובר שמי שמתנדב שמן – קומץ ממנו למזבח והשייריים נאכלים לכהנים.
- הגמרא שואלת למה לא הזכירו ביתרון הכהנים את חטאת העוף? הרי הכהנים אוכלים אותה. התשובה היא שדמה מוזה על המזבח.
  - ולוג שמן של מצורע: הוא לא הזכר בגלל שחלק ממנו ניתן על הַבְּהוֹנוֹת (של המצורע).
  - גם כאן הגמרא שואלת מה ממעט הדיוק "בזה יפה כוח הכהנים"? ועונה לפי הפירוש הראשון ברש"י, שזה בא למעט את המקרה ששתי הלחם באות ללא כבשים; שהן הולכות לשריפה ולא לכהנים, ולכן רק "בזו" (כשיש כבשים) כוח הכהנים יפה.

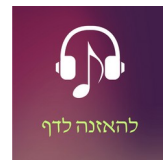
4. למה הכהן צריך לדעת איך נראית האות כי בשפה היוונית?

נתינת שמן במנחות ומחלוקת על הבלילה (משנה וגמרא)

- המשנה אומרת שכל המנחות שנעשות בכלי שרת (כמו מנחת מחבת ומרחשת) צריכות שלוש נתינות שמן:
  1. מתן שמן בכלי לפני ששמים את הסולת.
  2. בלילה: שמים את הסולת וערבוב הסולת בשמן.
  3. יציקה: מזיגת שמן על המנחה אחרי האפייה והפתיתה (שבירת החלות לפתיתים).

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

- **רב פפא** אומר שהביטוי "הנעשות בכלי" בא למעט מנחת מאפה תנור. כיוון שהיא נאפית בתנור ולא בכלי שרת, היא לא צריכה "יציקה", אבל היא כן צריכה את שתי הנתינות האחרות.
- המשנה מביאה מחלוקת על הבלילה:
  1. **רבי אומר**: שבוללים את החלות בשמן אחרי שהן כבר אפויות.
  2. **חכמים אומרים**: שבוללים את הסולת בשמן לפני האפייה.
- המשנה אומרת שרקיקין (של מנחת מאפה תנור) לא צריכים בלילה אלא "משיחה" (מריחה) בשמן אחרי האפייה. המשיחה נעשית בצורה של האות היוונית 'כי' (כמו צורת האות כי בלשון היוונית לפי רש"י). שאר השמן שנשאר נאכל לכהנים.
- **המקור מהפסוק**: לומדים שצריך לשים שמן בכלי בהתחלה מהפסוק שנאמר במנחת מרחשת: "סִלַת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂה", שמשמעו שהסולת צריכה להינתן בתוך שמן שכבר נמצא בכלי. הגמרא לומדת בגזירה שווה של המילה "קֶרְבָּן" (שמופיעה גם במחבת וגם במרחשת) שמה שכתוב בזו חל גם על זו: מהמרחשת לומדים על מתן שמן בכלי בהתחלה, ומהמחבת לומדים על בלילה ויציקה.